

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไทย และ พระสงฆ์เป็นบรรพชิตในศาสนาพุทธ เป็นผู้รักษาและสืบทอดพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังเป็นผู้นำและแบบอย่างแห่งความประพฤติดี ปฏิบัติชอบตามคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประเวศ วัชสี (2536 : 9) ได้กล่าวถึงภาพลักษณ์ว่า สรรพสิ่งทั้งหลาย มีลักษณะ 2 ด้าน เป็นทวิลักษณ์ คือ ด้านบวกและลบ มีดีและไม่ดี คุณและโทษ เป็นเช่นนี้เสมอ ไม่ว่าจะที่บ้านเมือง ผู้นำประเทศ องค์กร สถาบัน สังคม หรือแม้แต่บุคคลก็ตาม การที่สรรพสิ่งต่างๆ ถูกมองว่าดีหรือไม่ดีนั้น นั้นหมายถึงการมีภาพลักษณ์ของสรรพสิ่งต่างๆ เหล่านั้นกำกับมาแล้ว ดังนั้น พระสงฆ์จึงเป็นที่เคารพสักการบูชาด้วยความเลื่อมใสของ พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย

ปัจจุบันนี้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านการติดต่อสื่อสาร มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้นกว่า ครั้งในอดีต ทำให้มนุษย์สามารถติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลกันอย่างกว้างขวาง เป็นไปอย่าง สะดวกรวดเร็ว และง่ายขึ้น จึงสามารถรับรู้ข่าวสารจากสื่อต่างๆ ได้ทันเหตุการณ์ รวมถึงข่าว ที่เกี่ยวกับภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ที่แสดงออกมาให้ประชาชนรับรู้ โดยปัจจุบันข่าวสารภาพลักษณ์ ด้านลบของพระสงฆ์ที่แสดงออกมาตามสื่อต่างๆ มีให้เห็นบ่อยครั้งขึ้นเสรี วรย์มณฑา (2542 : 83) ได้กล่าวว่า ภาพลักษณ์เปรียบประดุจหางเสือกำหนดทิศทาง พฤติกรรมของปัจเจกชนที่มีต่อสิ่งใด สิ่งหนึ่งที่อยู่รอบตัว จะมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมเชิงบวก แต่หากเขามีภาพลักษณ์เชิงลบต่อสิ่ง เหล่านั้น เขาก็จะมีแนวโน้มจะแสดงพฤติกรรมเชิงลบออกมาเช่นกัน และสิ่งสำคัญคือภาพลักษณ์นั้น ก่อให้เกิดอคติ (Bias) ในการพิจารณาพฤติกรรมของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เคยมีภาพลักษณ์มาก่อนหน้านี้ เพราะภาพลักษณ์เป็นเรื่องฝังใจยากที่จะแก้ไข ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่ค่อนข้างถาวร หากไม่มีข้อมูล เด่นชัดเข้าไปมีผลกระทบต่อภาพลักษณ์ ภาพลักษณ์ก็ไม่เปลี่ยนแปลง เพราะภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่ เปลี่ยนแปลงยาก ถ้ามองว่าอะไรเป็นสิ่งดี ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นก็จะถูกมองว่าดีไปด้วย แม้แต่สิ่ง ที่ไม่ดีจะถูกมองว่าดี และถ้ามองว่าอะไรเป็นสิ่งไม่ดี ทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นก็ไม่ได้ไปหมด แม้แต่ สิ่งที่ดีก็อาจถูกมองด้วยความเคลือบแคลงสงสัย ไม่แน่ใจว่าดีจริงหรือไม่ เป็นต้น เช่นกรณี พระเกษม อาจิณฺณสิโล เจ้าอาวาสสำนักสงฆ์ วัดสามแยก อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่แสดง พฤติกรรม ไม่เหมาะสมที่เรียกว่า โลกวัชชะ หรือ ชาวโลกติเตียน ก่อให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์ ต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมนี้อย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะสื่ออินเทอร์เน็ต และสื่อ โทรทัศน์และยังมี พระภิกษุสงฆ์อีกหลายที่หลายแห่ง ทั้งที่อยู่ในเมืองหรือชุมชนก็ยังมีพฤติกรรมที่ไม่เรียบร้อย เช่น

เมื่อบวชแล้วก็ค้ายาบ้า หนีเที่ยวกลางคืน ทำตัวเป็นผู้มีอิทธิพล หรือกระทำผิดตามกรอบของระเบียบวินัยของสงฆ์ เป็นต้น

เด็กชายเด็กหญิงที่มีช่วงอายุ 13-15 ปีนี้ จัดอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น หรือช่วงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านการติดต่อสื่อสารในการศึกษาเล่าเรียน เช่น การค้นคว้าหาข้อมูล ความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากเวลาเรียนเพื่อทำรายงาน เป็นต้น และใช้เทคโนโลยีดังกล่าวนี้เพื่อความบันเทิงส่วนตัว ดังนั้นนักเรียนมัธยมศึกษาจะมีความสามารถในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตได้ดี ไม่ว่าจะเป็นด้านการค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อการศึกษา ด้านความบันเทิงต่างๆ เช่น ดูภาพยนตร์ ฟังเพลง เล่นเกมส์ สนทนาออนไลน์ ตลอดจน รับรู้ข่าวสารต่างๆ ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ สื่อโทรทัศน์ที่นักเรียนมัธยมศึกษาได้รับชมรับฟังเป็นประจำ ก็ยังสามารถทำให้รับรู้ข่าวสารได้ง่าย และทันต่อเหตุการณ์เช่นกัน

ดังนั้นนักเรียนมัธยมศึกษาจึงรับรู้ข่าวสารภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในหลายด้านตามสื่อต่างๆ จะถ่ายทอดออกมาได้ทันต่อเหตุการณ์ ทั้งด้านภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ที่เหมาะสม และไม่เหมาะสม ดวงพร คำบุญวัฒน์ และวาสนา จันทร์สว่าง (2536 : 83) ได้กล่าวว่า ภาพลักษณ์จะเกิดขึ้นต่อเมื่อผู้รับหรือผู้บริโภคมีการสรุปความคิดรวบยอดจากการรับรู้ข้อมูล ข้อมูลนั้นต้องชัดเจนมุ่งประเด็นที่เป็นภาพลักษณ์จำนวนมากพอ มาจากหลายช่องทางมาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอจนทำให้ผู้บริโภคเกิดความเข้าใจ คิดและรู้สึกได้ว่าองค์กร บุคคลนั้นเป็นอย่างไร หากมีการสื่อสารที่ดีภาพนั้นจะชัดเจนขึ้นเรื่อยๆ จนเกิดความมั่นใจและเกิดเป็นภาพลักษณ์ ดังนั้นภาพลักษณ์จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการสื่อสารข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ และระยะเวลาที่ยาวนานเพียงพอ สำหรับการสื่อสารในลักษณะซ้ำหลายครั้งและผ่านสื่อหลายช่องทางเป็นต้น จากการรับรู้ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในด้านไม่ดีนั้น อาจมีผลกระทบถึงทัศนคติของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีต่อภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในอำเภอสอยดาว ตลอดจนเด็กมัธยมศึกษา ในอำเภอสอยดาวส่วนใหญ่ไม่เข้าวัด ทำบุญ ตักบาตร หรือแสวงหาความรู้ทางธรรมะจากพระสงฆ์เพื่อขัดเกลา หรือยกระดับคุณภาพจิตใจให้ดีขึ้น นักเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่จะสนใจ และใช้เวลาว่างไปกับกิจกรรมการละเล่นต่างๆ มากกว่าจะสนใจกิจกรรมทางศาสนา

จากปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในสังคมของพระสงฆ์ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาว่านักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีทัศนคติอย่างไรต่อภาพลักษณ์ของสงฆ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสงฆ์ในอำเภอสอยดาว ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ อันจะนำมาซึ่งแนวทางปรับปรุง ปรับใช้ให้พระสงฆ์ได้เข้าใจในความคิดของกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หรือวัยรุ่นตอนต้นได้มากที่สุด เพื่อที่จะได้เผยแพร่ธรรมะ ได้อบรมสั่งสอน ปลูกฝังให้นักเรียนมัธยมต้นมีจิตสำนึกและจริยธรรมอันดีงามของไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาระดับภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในทัศนะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในทัศนะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี จำแนกตาม ปัจจัยส่วนบุคคลและลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว

ประโยชน์ของการวิจัย

ทำให้ทราบภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในทัศนะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี เพื่อเป็นข้อมูลแก่พระสงฆ์นำไปใช้เป็นแนวทางในการลดช่องว่างระหว่างพระสงฆ์ กับเด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่งผลให้พระสงฆ์สามารถสอดแทรกพระธรรมคำสอน และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของเด็กนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาให้ดีขึ้น เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในสังคมไทย ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในสถานศึกษา เขตอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี จำนวน 4 แห่ง รวมประชากรทั้งหมด 1,100 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 : 2554)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้ศึกษากับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในสถานศึกษา เขตอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ได้คัดเลือกจากนักเรียนเป้าหมายโดยใช้หลักการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 285 คน และดำเนินการสุ่มตัวอย่างง่าย

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ แบ่งได้ดังนี้

2.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตาม

- 1) เพศ
- 2) ลักษณะครอบครัว

2.1.2 ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ภาพลักษณ์ของสงฆ์ แบ่งได้ดังนี้

- 2.2.1 ด้านกิจวัตรของสงฆ์
- 2.2.2 ด้านการปฏิบัติตนในวัด
- 2.2.3 ด้านการปฏิบัติตนในที่สาธารณะ
- 2.2.4 ด้านการปฏิบัติตนต่อฆราวาส

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ มีนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังต่อไปนี้

1. **สงฆ์** หมายถึง พระภิกษุ หรือ พระสงฆ์ในศาสนาพุทธ ที่มีพระพุทธเจ้าเป็นพระศาสดา
2. **ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์** หมายถึง ภาพของพระสงฆ์ที่แสดงออกต่อ พุทธศาสนิกชน

ทั้งทางตรง คือ การมองเห็นด้วยตา การได้ยินเสียงด้วยหู เป็นต้น และทางอ้อม คือ การได้ยินข่าว การได้อ่านข่าว ตลอดจนการรับรู้โดยคำบอกเล่าต่อกันมาใน 4 ด้าน คือ

2.1 ด้านกิจวัตรของสงฆ์ หมายถึง กิจกรรมส่วนตัว และกิจกรรมต่าง ๆ ที่พระสงฆ์กระทำเป็นประจำ สม่ำเสมอ เช่น การลงอุโบสถ การสวดมนต์ไหว้พระ พระสงฆ์สวดมนต์ไหว้พระในเวลาเย็น การบิณฑบาตเลี้ยงชีพ การกวาดวิหารลานพระเจดีย์ พระสงฆ์กระทำความสะอาดสถานที่ที่อยู่ ใช้เครื่องนุ่งห่ม ให้สะอาดเรียบร้อย ใช้งานได้เป็นปกติ มีความสำรวมในการยืนเดินนั่งนอน

2.2 ด้านการปฏิบัติตนในวัด หมายถึง การกระทำต่าง ๆ ของพระสงฆ์ ที่แสดงออกทางวาจา ภายในวัด เช่น คำพูดที่ใช้ในบทสนทนาต่าง ๆ ระหว่างพระสงฆ์ด้วยกัน หรือระหว่างพระสงฆ์กับฆราวาส และการแสดงออกต่าง ๆ ทางร่างกาย เช่น การยืน การเดิน การนั่ง การกิน การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ และรู้จักใช้น้ำประปาอย่างประหยัด เป็นผู้บำรุงรักษาสมบัติของวัด มีการใช้เครื่องมือสื่อสาร เช่น อินเทอร์เน็ตเพื่อเผยแพร่ธรรมะ

2.3 ด้านการปฏิบัติตนในที่สาธารณะ หมายถึง การกระทำต่าง ๆ ของพระสงฆ์ ที่แสดงออกทางวาจาในที่สาธารณะ หรือ สถานที่ใดก็ตาม ที่อยู่ภายนอกเขตวัด เช่น พระสงฆ์ไม่ควรไปที่อื่นไม่เหมาะสม สถานบันเทิง ไม่แสดงอาการที่ไม่สำรวม การกระโดด การพูดเสียงดังในที่สาธารณะ ไม่ขับขี่ยานพาหนะ ไม่สูบบุหรี่ ไม่สวมแว่นดำกันแดด

2.4 ด้านการปฏิบัติตนต่อฆราวาส หมายถึง การกระทำต่าง ๆ ของพระสงฆ์ที่มีต่อฆราวาส เช่น การพูดคุย ไม่ควรพูดคุยในเรื่องลามก อนาจาร ไม่เลือกการรับกนิมนต์ ไม่ควรอวดอ้างว่าเป็นหมอดู หรือผู้วิเศษ พระสงฆ์ควรอนุเคราะห์ต่อฆราวาสทุกคน เป็นต้น

3. **ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู** หมายถึง ลักษณะการเลี้ยงดูต่างๆของผู้ปกครองที่มีผลต่อการปลูกฝังอุปนิสัย ทัศนะ หรือสร้างพฤติกรรมต่างๆ ต่อผู้ถูกอบรมเลี้ยงดู

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง ภาพลักษณ์ของสงฆ์ ในทัศนะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในอำเภอสอยดาวจังหวัดจันทบุรี ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล
 - 1.1 เพศ
 - 1.2 ลักษณะครอบครัว
2. ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว

ตัวแปรตาม

- ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ใน 4 ด้าน
1. ด้านกิจวัตรของสงฆ์
 2. ด้านการปฏิบัติตนในวัด
 3. ด้านการปฏิบัติตนในที่สาธารณะ
 4. ด้านการปฏิบัติตนต่อฆราวาส

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนที่มี เพศต่างกัน มีทัศนะต่อภาพลักษณ์ของพระสงฆ์แตกต่างกัน
2. นักเรียนที่มี ลักษณะครอบครัวต่างกัน มีทัศนะต่อภาพลักษณ์ของพระสงฆ์แตกต่างกัน
3. นักเรียนที่มี ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว ต่างกัน มีทัศนะต่อภาพลักษณ์ของพระสงฆ์แตกต่างกัน